

Ненад Грујичић

ПОКРИВАЊЕ КУЋЕ

У веселој вреви, из руке у руку,
таласа у вис препечени цријеп,
на очевид неба и земље подиже се ново шљеме,
тек одсјечена љескова на врху куће грана
окићена пешкирима и кошуљама зарним,
на кровном рогу под облаком раскорачен
отац-викало вијори са даровима,
и ракија-мајка дигнута у свод:
о, поткозарски шљивици
у литрењачама са комушом!

Кад Драже викне – цио крај затиша.

"Ој, комшије, кумови и пријатељи,
чујте и почујте,
ево га Митар Шилег из Гомјенице
покрива свој дом,
помог'о му Господ Бог,
родила пшеница бјелица
и ситна дјечица..."

Топи се грло у подневном сунцу,
сиротињска стижу уздарја драга:
ено печено прасе пентра се у небеса,
киштра пива – и она искошена плови на греде,
везени рупци – крила паганских чуда,
берићет слијеће на кућу.

"Ево Момчило Бањац из Орловаче
донио пешкир од седам метара,
краја му нема..."

А убрус – ни до лакта.

"Тривун Турудија из Балтиних Бара
три кошуље златом извезене

на дар комши своме..."

А оно – кошуљица бијела.

Мравиња свијет око нових дувара,
дјеца се јагме са старијима ко ће веће
жуљеве на длановима излињати,
смијех прекрива мили бол,
дупла се и троји терет из шаке у шаку,
бабе се мијешају са цурама:
крезубо око младо засвјетлуца.

*...Јаој, моја шездесет и која,
нит' и' бројим нит' се млађе бојим...*

Из Бецнеровог гаја –
два врана гаврана надлијећу чудесо,
са сувог храстовог шиљка трећи
извиђа на једно па на друго око,
зракне и копцу кљун
у елипси над рајским предјелом,
у даљини пада поток
на расклимани млински точак,
гле, жабица на мокром шкрљку!
Јате се легенде и скаске,
облачићи над Козаром пролазе кроз
зарђалу гвоздену карику – траг потопа
на врху Мачковог камена уз који негда
бијаше везано бродовље на мору,
нечије дијете босо трчи преко стрњике,
бриде табани у зују пчела из Хамзиног тука,
голуби-гаћани мјеркају догађај.

"Чујте и почујете,
ево Маркан Бундало
донио шпорет из далеке Њемачке..."

Кад тамо – а оно решо са двије мале рингле.

Кресне дуга деветка,
за њом јачи *парабелум*,
онда – *нешто* слабије:
ово је пиштољ-плашљивац

– препознаје неко –
куц-пуц, куц-пуц: ено га прикива даску!
Охо-хооо, чује се одасвуд, ихи-хиии,
купе дјеца вруће ча'уре.

*...Пушка моја и у њојзи меци,
то су моји у години свеци...*

Штрецају срца, надимљу се прса,
женска мушкој, ова руци до себе,
без престанка цријеп за цријепом додаје,
мућка се плетенка томашичке шљивовице:
да ли брља, ја ли препеченица,
није важно, нек' је има, нек' се двоји,
нека расте и вазноси на кров,
на сунце, за срећу.

"Ево Милева Кецман из Јутрогоште,
на радост свима,
донијела три туке печене..."

Кад оно– пиле из живице.

*...У мог драгог ливада на гласу,
све до подне кокоши попасу...*

И док си трепнуо, кућа покривена:
мирују *фијат* из Усораца и *мечка* из Берлина,
приљубили стаклене њушке
фићо из Стратињске и *пежо* из Париза,
моторчина *хорекс* и моторић *томос*
обостранце наслоњени на орах,
ај, с бицикла спаде ланац:
неко са њ скочи па право у промају прозора
да објеси чутуру о летву над главом,
зулуфе, ено, пустило ничије копиле.

*...Мала моја, бркови ти црни,
де и' мало к'о баја заврни...*

Хиљаде чавки прелијеће гај
– нечији на јесен сватови!

Ори се сликама рујни комад постојбине,
рјечица Јасеновача гуди у планини,
налакћен на лóтре
не испушта ракију збуњени Нијемац,
намашћених трепавица лица флашу
и германска суђеница из Сводне.
викало за мало да падне – силази кракат,
с кољена чисти траг цигле,
газда му нешто на уво шушори,
бљесну зуби – једног нема!

*...Кућо моја багремова прућа,
попиће те баја до сванућа...*

У лијеву страну кваса старо козарско коло:
хватају се раширене у укрштај руке,
отац првачи, кум и кума полагају:
она, грлата, трепери, додаје к'о мушко,
узрио у пићу, узвраћа домаћинов брат,
уза њ викалов пријашин из Омарске,
виђај ђеда! – проклецава момачка кољена,
гега у шеширу Шара Штрбац
што и на сахранама за пуним столом запјева,
шарени звуци стопљени у једно,
из мутног заметка кола –
све бистрији и бистрији ројеви ријечи,
ускачу Ољача и Дрљача,
за њима к'о вјетар Јелача, Срнача и Сувача,
тискају се Пувача, Ребрача и Кувача,
не дају се задихани Ујача и Гарача,
тече лијек завичаја,
расте медна пјеванија,
лизне голи живот к'о поскок на јàри.

*...Пала магла преко Костајнице,
а ведрина изнад Добрљина...*

Коло брзâ и памет преузима,
гласови сложени к'о датуми у календару,
старац-сàгрма из Марићке отмјено се ачи,
гледа га штуцовани брчић из Брекиње,
сви измијењени у лицу –
са судбинским ој око ушију,

подигнути на вјешала пјевачке нирване:
нема смрти без суђена дана.

*...Нема кола до мене сокола,
ни играња до мога пјевања...*

А пјесник на Палежу ономад рече:
Неколико дјевојака сучелице коловођама,
запјевима са усамљеног плетива,
са бистрог перила,
са јастука несанице,
прожмарају коло мутним љубавним трепетом.

*...Тијо пјевам, тијо се увијам,
тијо драгог у срце убијам...*

Ни малтер у ципелама,
ни муње са Сане,
ни пашчад на јапији,
ништа не разгони ојкачу,
дуго се мијеси коло,
нема силе да пјесма умине:
сјемењача, корјењача,
калемача, матерњача...

*...Пјевај, мала, уста ти отпала
кад си мени бараби допала...*

Дишу столови пуни пите и печења,
испаравају љеваче, ковртуше, савијаче,
мријесте се мекуше, гужваре и звркуше,
посестрима-гибанице пухћу,
од колског бруја чокањима расту крилца,
зинула да пјева из Црне Долине
и прасећа глава с јабуком у зубима,
над њом ратник из Стригове без ноге се крсти,
округласти колачићи и кифлице с мармеладом
у ињу шећера шурују,
паприка-рџга чека незасита уста,
напињу се затворене плéте жестине:
девет језика говори стара шљивовица,
излизана од весеља пљђска из Пискавице
– и она би да полети!

*...Уста моја од ува до ува,
ко ће вама намјесити крува...*

Курúза са три коре – тиња,
горди се злаћани кајмак,
меки сиреви за ћапћање спремни,
мирише од зимус туршија-царица у бојама дуге,
о, женске руке, шта ли не спремисте све,
умршен купус-рибанац кипи у чинији,
на сриједи стола утуљена погача – начета,
у малом земљотресу пуне гајбе под столом цвокоћу,
јагњетина убрана са миљаковачких пропланака
врела у тањирима лебди,
со и сирће вребају слатки залагај,
удесно плђште се торте са преливом сирупа,
сунчевином заливена салата у бокору,
бијели лук – црни, папричица љута,
све наново цвјета, рађа,
све окрилаћује – с колом да се у висине вине!

*...Стани, коло, краву ти нану,
запе шешир о шљивову грану...*

Пљусак из ведре неба убацује столове
и грају у празне зидине:
пази, сејо, да жлица не спа'не,
придржи, брале, квргушу,
не дај, сине, да ракија лине!
Сви под драги кров:
снајица снаши тобож кашљући с рамена склања
невидљиву длаку: ајој, сестро мила,
сад и сува грла наздрављају,
цакле зенице у простору без времена,
ту пијуцка Милка Расавчанка,
пријашин из Пејића зубима к'о кљешта
отвара зелену флашу пива
и треска пјену између ногу:
"Ево ти, ја га осунати" – па до дна искапи спас,
бленто ћапи парче из тепсије
па га зали туђом мученицом,
сит гладном не вјерује,
зазубице расту к'о шобот леда по крову.

*...Купус, кромпир и врућа сланина,
од то троје нема огризина...*

Дјеца наново рођена
(и она из дубичког збјега – којих нема),
анђеоски ћарлијају, прсте облизују,
свако сваком на аскурђела личи,
бијесни преци кроте се у печеници,
јело је вођекā најбољи еглен,
снаше врцају, мајке тихују,
додајдер виљушку, нема је,
ето је крај ноге, пала је!

*...Дај ракије, попиће је брко,
макар брко од ракије црк'о...*

Викало и двојица из Чиркин-поља
– још испод стреје,
ћулају ледену крупу величине ораја,
не да им се од пјеваније растати.

*...Мој колега, до мене си први,
своје ћу ти натовити крви...*

Жагри соба,
иконе на зиду без малтера бану па нестану,
грешне се душе комешају,
дувански дим жмара по огрисцима
и костима на столу и около,
пјесма ће у том тужна-радосна,
из грла Дражиног промуклог:
и горкача и медвача,
и свјетлача и мракача,
и посњача и масњача,
и блатњача и небњача,
и звјездача и крстача.

*...Кад ја умрем и кад ме понесу,
реци, мила, да си моја била...*

Пуче ведрина:
наново коло кади свјежи дом,

у бијелим панталама фрајлински се ритне
виждрача Перса из Дортмунда,
браћа Југовићи из Буснова
пјетловски застружу ногом
па низ брчину намигну гузатој Стаки из Кнежице,
она вихором из сукње занесе и лијево и десно,
сваки јој покрет бедивијски силан и лијеп,
нема стида ни чекања,
сви поносни и важни, једини и јединцати,
као љута бољка размота се коло
у змијолики рукопис тијела.

*...Ој, барабо, ко ти кућу чува,
вјетар дува па ми кућу чува....*

А пјесник са Палежа каже:
Покрети се клижу
као на зејтину у зглобовима,
подлактице се траже и налазе са дојкама,
дјевојке и младе удовице
заостају лијевом ногом
па се као тобож с тога искошавају
мушкарцима иза себе –
као да им се подмјештају.

*...Види ти се по очима, мала,
да се не би пуно отимала...*

Пјеванија растјерује демоне из села,
блâжи у срцу и цвјета долином у брда,
муње-свјетлице учворене зâре
у крошњама са пристиглим јабукама,
однекуд поведе Стојан из Ракелића:

*...Мала моја кад проквоца твоја,
ој, дјевојко, дагај душо моја...*

Посувраћених очију, одлутао богзна куд,
у гиздавом окрету узвраћа Љубан из Јеловца:

*...Насади је на два јаја моја,
ој, дјевојка, драгај душо моја...*

Биће нове дјеце,
вреле супе и живота,
биће шећера и соли, прољећа и зиме,
биће радосница и љутица суза,
и одлазака у свијет биће
и повратака у Приједор биће.

*...Ситно пјевам, далеко се чује,
има л' ико да ми се радује...*

Капају звијезђа с окићеног оца,
са рамена висе рупци и кошуље,
на ражњу – глава и реп крмчета,
један чаром извезни цвијет на пешкиру,
изгарављен, скрива врелу цијев за каишем.

*...Нешто чича згуњгур'о у гуњу,
пиштољчину к'о божјију муњу...*

Под младим мјесецом,
без игдје икога свога,
викало – сад већ са онога свијета,
кукурикне као ороз,
лане к'о пас
и рикне као бак.
Заниједи дђ, зора се спусти
и живот из камена крене.

*...Биће свега само наске неће,
ко ће са мнош, нека одма' креће...*

Сном начета лица љубе се и разилазе,
отац и двојица (и један са стране што учи)
сучу преостало пламење ојкаче.
Троглаво грло у нирвани тепа.

*...Ево дође да запјевам вође,
код овога дома поштенога,
ево сада на опет некада,
ој, дјевојко, драгај душо моја!*

